

LUNDS
UNIVERSITET

BESLUT

2020-11-05

Dnr V 2020/1273

Justitiedepartementet

Rektor

Yttrande över slutbetänkandet En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret (SOU 2020:29)

(Ert dnr Ju2020/02293/SSI)

Lunds universitet har anmodats att lämna synpunkter på rubricerad remiss. Universitetet avger härmed följande synpunkter som utarbetats av docent Marie Cronqvist vid humanistiska och teologiska fakulteterna och universitetslektor och projektledare Tobbe Petterson, tankesmedjan Intelligent Intelligence, samhällsvetenskapliga fakulteten. Utredare Carina Wickberg, universitetsledningens kansli, har sammanställt yttrandet.

Inledning

Lunds universitet stöder förslaget om att skapa en ny myndighet för psykologiskt försvar. Initiativet ger en tydlig signal om det allvar som tillmäts frågan. Redan detta kan ha en betydande effekt på Sveriges befolkning och dess vaksamhet i en alltmer instabil politisk omvärld. Myndigheten föreslås enligt slutbetänkandet att lokaliseras till Stockholmsområdet. Detta har Lunds universitet inga synpunkter på men skulle här vilja lyfta Lunds universitet som en viktig samarbetspartner när den nya myndigheten är på plats. Detta då universitetet har, såsom ett lärosäte med stor ämnesbredd, utomordentliga förutsättningar att bedriva forskningssamarbeten och därmed utgöra den omnämnda forskningsmiljön för den nya myndigheten.

Synpunkter

Ett kunskapsmässigt helhetsperspektiv är dock avgörande för den eventuella nya myndighetens långsiktiga hållbarhet. Här finns historiska erfarenheter från 1900-talets civila försvar att dra lärdom av. Det är exempelvis viktigt att denna gång undvika ett alltför snävt perspektiv som riskerar att det psykologiska försvaret inriktas mot redan inaktuella hot.

Ett effektivt inre motstånd i ett krisläge måste redan i fredstid ha byggts upp av insikter från en rad olika kunskapsfält. Den eventuella nya myndighetens framgång behöver anknyta till och använda sig av kunskaper brett och då inte bara inom teknikvetenskaplig, samhällsvetenskaplig forskning, som riskhantering och strategisk kommunikation, utan också humanistisk. Nedan följer några exempel på humanistisk forskning.

Angelägen forskning kan vara exempelvis *religionsvetenskaplig forskning* om tro och övertygelser, inte minst den omfattande forskning som bedrivits om sekterism, hjärntvätt och indoktrineringens mekanismer.

Historisk forskning om civilt försvar och psykologiskt försvar i Sverige och i ett jämförande internationellt perspektiv bidrar med uppenbart relevanta kunskaper, liksom *etnologisk, filosofisk och kognitionsvetenskaplig forskning* om hur människor i sin vardag både kognitivt och känslomässigt förhåller sig till såväl frågor kring personlig integritet och demokrati som informationsbrist och informationsöverflöd.

Kunskaps- och vetenskapshistorisk forskning synliggör historiska gränsdragningar mellan vetenskaplig kunskap och dess omvärld och påminner om att begrepp som information, fakta och upplysning är historiskt förankrade och aldrig givna en gång för alla.

Språkvetenskaplig forskning bidrar med en lång rad viktiga insikter, exempelvis de som rör hur ett samlat svenskt psykologiskt försvar ska kunna kommunicera med och inlemma alla dem som vistas och bor i Sverige men som inte har svenska som modersmål.

Till detta kommer det *medievetenskapliga fältet* som befinner sig i gränslandet mellan humaniora och samhällsvetenskap och som behandlar desinformation och påverkanskampanjer i sociala medier, samt frågor om demokratisk integritet och övervakning av så kallade digitala fotspår. Delar av den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskning som nu bedrivs inom ramen för WASP-HS om AI och autonoma system kommer att vara viktig för en ny myndighet att inkorporera.

Då den nya myndigheten ska vara en expertmyndighet med både en egen vetenskaplig kompetens för att kunna utföra uppgifter i enlighet med 9.2.8 och i enlighet med 10.4 också ha uppgiften att stimulera lärosäten, är en budget på 12 miljoner klart i underkant för att nå effekt. Det är möjligt att utredningen underskattat tidsåtgången av den egna arbetskraften för att följa forskningsläget och publicera rapporter och att den resursåtgång som krävs för att kunna beställa och kvalitetssäkra uppdragsforskning inte funnits med i den summa som föreslås överföras från MSB. Utöver de 12 miljoner som föreslås överföras från MSB måste därför ytterligare anslag läggas för att den avsedda effekten ska kunna nås. Det bör även övervägas att tillföra ännu större stimulansmedel de första åren som en startkostnad för att kunna bilda en uppfattning om vilken forskning som är möjlig och relevant att stödja över tid. Sammantaget anser därför Lunds universitet att den föreslagna budgeten för forskningsmedel är för liten för att nå effekt.

Synpunkter särskilt avseende avsnitt 10 i slutbetänkandet

Lunds universitet önskar påpeka att det i uppräkningsdelen över försvarsunderrättelsemyndigheterna i Sverige, avsnitt 10.3, saknas FMV och FOI.

Beslut

Beslut om att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter hörande av Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av biträdande projektledare, Frida Lee Frei, tankesmedjan Intelligent Intelligence vid samhällsvetenskapliga fakulteten.

Torbjörn von Schantz